

ми, що їх замінюють, а також особою, на яку покладено обов'язки щодо виховання або піклування про потерпілого».

Крім того, слід зазначити відсутність чіткої регламентації особистих немайнових обов'язків мачухи та вітчима щодо пасинка та падчерки, що проживають однією сім'єю. Лише визначено їх право у вихованні, але наявність права має балансувати з обов'язками, що потребують, на наш погляд, чіткої регламентації у Главі 21 «Особисті немайнові права та обов'язки інших членів сім'ї та родичів» Сімейного кодексу України.

Список використаної літератури:

1. Навроцький В.О. Кримінальне право України. Особлива частина: Курс лекцій. – К., 2000.
2. Лихова С.Я. Злочини проти громадянських, політичних та соціальних прав і свобод людини і громадянина за Кримінальним кодексом України (теоретико-правове дослідження): Дис. ... д-ра юрид. наук :12.00.08. – К., 2007.
3. Белова О.І. Кримінально-правова характеристика системи злочинів проти сім'ї та неповнолітніх: Дис. ... канд. юрид. наук :12.00.08. – Х., 2006.
4. Плужников А.В. Соучастие в преступлении (проблема соучастия общего и специального субъекта): Автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.08. – М., 2008.
5. Науково-практичний коментар до Кримінального кодексу України / За ред. М.І. Мельника, М.І. Хавронюка. –7-ме вид, переробл. та доповн. – К., 2010.
6. Про внесення змін до статей 155 та 156 Кримінального кодексу України щодо відповідальності за розбещення неповнолітніх: Закон України від 25.09.2008 // ВВР. – 2009. – № 13. – Ст. 154.
7. Про внесення змін до статей 304 та 323 Кримінального кодексу України щодо посилення відповідальності за злочини проти сім'ї та дітей: Закон України від 01.10.2008 р. // ВВР. – 2009 – № 14. – Ст. 167.
8. Готін О.М. Злочини проти виборчих, трудових та інших особистих прав і свобод людини і громадянина: Навч. посібник. – Луганськ., 2006. .
9. Зінченко І.О. Кримінально-правова охорона, виборчих, трудових та особистих прав свобод людини і громадянина. Аналіз законодавства і судової практики: Монографія. – Х., 2007.

Надійшла до редакції 23.11.2012

ШАБЛИСТІЙ В.В., кандидат юридичних наук
(Дніпропетровський державний
університет внутрішніх справ)

УДК 343.211

ІСТОРИКО-ПРАВОВІ АСПЕКТИ ФІЛОСОФСЬКОЇ КОНЦЕПЦІЇ БЕЗПЕКИ ЛЮДИНИ

У статті зроблено спробу на теоретичному рівні обґрунтувати положення про те, що безпека та її розуміння пов'язані і детерміновані світоглядними установками в поясненні світу, його походженням і розвитком.

я ц 4 я ц : людина, безпека, механізм забезпечення безпеки, філософія.

В статті підприємляється попытка на теоретическом уровне обосновать положение о том, что безопасность и ее понимание связаны и детерминированы мировоззренческими установками в объяснении мира, его происхождением и развитием.

я ц 4 я ц : человек, безопасность, механизм обеспечения безопасности, философия.

The article attempts to theoretically justify the position that security and knowledge related and deterministic worldview attitudes in explaining the world, its origin and development.

Keywords: *people, security, security mechanism, philosophy.*

Вивчення історії філософсько-правових поглядів на проблему безпеки людини, суспільства і держави свідчить про те, що вона завжди стимулювала політиків, державних діячів, вчених і практиків до пошуку оптимальної системи забезпечення безпеки, в першу чергу держави та її правителів. При цьому діапазон точок зору був досить широким: від визнання первинності гарантій існування державного апарату та рівності прав на безпеку суспільства, людини, держави; до необхідності виділення переважного права людини на безпечне існування.

Ось чому дослідження теоретико-прикладних засад кримінально-правового забезпечення безпеки людини неможливе без хоча би часткового аналізу гносеологічних, аксіологічних та онтологічних аспектів розглядуваної проблеми.

Г.С. Фельдштейн з цього приводу зазначав, що якщо умовами виникнення науки права, і зокрема науки кримінального права, є відома ступінь сформованості і консолідації права у письмовій формі, то початок її не може співпадати з першими проявами кримінально-правової думки взагалі [1, с. 11].

Метою статті є спроба на теоретичному рівні обґрунтувати положення про те, що безпека та її розуміння пов'язані і детерміновані світоглядними установками в поясненні світу, його походженням і розвитком.

Група вчених, дослідивши права людини та інтереси національної безпеки, виділяють в історії розвитку людських знань про безпеку кілька етапів [2, с. 82-102].

У давньогрецькій філософії проблема безпеки розглядалася в умовах краху основ архаїчного суспільства, що супроводжувалося ураженням племен епідеміями, війнами, революціями. Усі ці процеси дискредитували впевненість у тому, що дотримання усталених звичаїв і традицій гарантує безпеку суспільства. Ф. Ніцше вважав, що у цю епоху з'являється фігура філософа-законодавця, вирішальним завданням якого є пошук загальних законів спільного життя і організації «безсмертного співжиття» [3, с. 192-253].

В античній філософії безпеку розуміють як закон. Діяльність людини спрямована в першу чергу на самозбереження. При цьому забезпечення безпеки співгромадян розглядалося як найважливіше завдання державної діяльності.

Так, Платон зазначав, що саме держава має приділяти особливу увагу воїнам, які забезпечують його безпеку, і ніякі інші проблеми не повинні відволікати воїнів від забезпечення безпеки. Платон розумів безпеку як «допомогу», «порятунок». Ним було розроблено цілісну системну концепцію безпеки, яка включала механізми її забезпечення. До числа механізмів забезпечення безпеки філософ відносив створення соціальних інститутів; виховання громадян і формування їх морального стану; надання всім громадянам суспільства засобів, необхідних для життєдіяльності [4, с. 275].

Аристотель розглядав безпеку через політичну культуру, вказуючи на те, що людина по своїй природі істота політична [5, с. 378]. Основою безпеки громадян держави філософ вважав розподіл структури влади на законодавчу владу, виконавчу і судову. На його думку, до чинників, що негативно впливають на безпеку, належить неправильний державний устрій і майнова нерівність громадян [5, с. 385]. Крім того, Аристотель так само, як і Платон, приділяв особливу увагу розробці технологій забезпечення безпеки, серед яких він першочергове значення відводить приходу до влади середніх верств населення, наявності розумних розмірів території і конфігурації кордонів держави, а також створення спеціальних соціальних інститутів для захисту держави, громадян та кордонів [6, с. 107].

Ці ж думки простежуються і в філософських поглядах Діогена, який вбачав джерело небезпек для людини у владі, багатстві та славі. На їх думку, самообмеження, відмова від чужого і турбота про «своє» добро є найважливішою умовою безпеки людини, а забезпечення безпеки – повна самодостатність індивіда. В умовах, коли неможливо забезпечити безпеку, слід дотримуватися принципу розумної самодостатності [7, с. 411; 8, с. 259].

Соціально-економічні процеси, що відбувалися в античному суспільстві, породжували прагнення людей до особистої та колективної безпеки, що знайшло відображення у філософських теоріях, в яких безпека розумілася як безпека всіх громадян суспільства.

В епоху імперії Олександра Македонського та Римської імперії погляди на безпеку різко змінилися. Система безпеки стала однозначно формуватися лише для забезпечення особистої безпеки правлячих верств держави, про що свідчать думки вчених і державних діячів того періоду. Так, відомий державний діяч Стародавнього Риму Цицерон вважав, що з появою власності на землі виникла необхідність її охорони та забезпечення безпеки її власників [9, с. 411].

Іншу точку зору на безпеку мав Епікур, який розумів її як вищу цінність, як критерій досягнення найбільшого задоволення. У шкалі цінностей Епікура перше місце займають не насолода і задоволення, а безпека. Вона ж була його ідеалом [10, с. 295].

Представники філософської школи стоїків, зводячи інстинкт самозбереження в ранг

природного закону, підкреслюють цінність саме колективного механізму забезпечення безпеки, в той час як життя у відділені від натовпу не дає гарантії безпеки [11, с. 90; 22].

Таким чином, в античний період існували різні точки зору на проблему безпеки людини, суспільства та держави. Серед них можна виділити філософів, які розуміли безпеку як закон, як вищу цінність, а до числа механізмів забезпечення безпеки відносили створення соціальних інститутів, прихід до влади середніх верств населення і надання всім громадянам засобів, необхідних для життєдіяльності. До другої групи можна віднести вчених, які ставили на перше місце забезпечення безпеки або окремої особи, або всього суспільства в цілому.

Філософи епохи Відродження також займалися вивченням проблеми безпеки. Значний внесок у розвиток теорії безпеки зробив Н. Макіавеллі. Його розуміння законів безпечного буття і розвитку привело до особливого виміру сутності та змісту безпеки. Вчений вважав, що відрив політики від культури, а культури від політики є першопричиною національних трагедій, а головне протиріччя безпеки – це те, що лежить в основі формування колективної волі нації, за допомогою якої можна не тільки створити єдину державу, але й убезпечити її [12, с. 382].

Англійський філософ Ф. Бекон ввів нове поняття «культура безпеки». Ним виділено і досліджено джерела становлення і розвитку культури безпеки, до числа яких віднесено суперечливі моменти законотворчості. Необхідно також зазначити, що у творчості Бекона формується новий підхід до забезпечення безпеки через культуру [13, с. 293].

У філософії Нового часу проблема безпеки знайшла своє відображення в працях англійських матеріалістів, серед яких виділяється Т. Гоббс. Вчений виходив з ототожнення суспільства і держави, розглядаючи останнє не як божественне, а як людське встановлення, сенс якого – заміна природного стану «людина людині – вовк» принципами суспільного договору. Захист держави – це орієнтир розвитку безпеки [14, с. 143-144, 263].

Розширенням предметного поля дослідження проблем безпеки займався Дж. Локк. Він сформулював новий підхід до аналізу безпеки, що включав дослідження процесів і явищ, що руйнують механізм управління країною. Локк зазначив суперечливість насильства як засобу досягнення безпеки. Застосовуючи силу, правитель частково перекреслює те, заради чого він покликаний трудитися, а саме загальну безпеку. Підриваючи або порушуючи безпеку будь-якого зі своїх підданих заради захисту інших, він рівно настільки ж вступає в протиріччя зі своїми ж оголошеними наперед намірами, в які повинна входити тільки охорона людей [15, с. 79].

Під впливом філософських творів Т. Гоббса формувалися погляди на безпеку і Б. Спінози, яким притаманне прагнення до глибокого аналізу цілей безпеки, протиріч її розвитку. Так, громадянський мир він трактував не просто як відсутність війни, а як єднання душ, національну згоду [16, с. 311]. Вперше обґрунтовано положення про свободу як необхідну умову розвитку безпеки людини та зміцнення гарантій безпечного буття громадянського суспільства. Філософ звернув увагу на те, що стан безпеки, механізми її забезпечення залежать від форм політичного устрою держави. Такий підхід значно розширив методологію дослідження безпеки, джерел та механізмів її забезпечення.

Атмосфера прийдешньої Французької революції надала новий імпульс розвитку теорії безпеки. На цьому етапі безпека стала об'єктом пильної уваги вчених і розглядалася через реалізацію політики запобігання національних катастроф.

Зміст, цілі і принципи цієї політики, що виступили в якості соціального замовлення однієї із сторін механізму розвитку культури безпеки, знайшли своє відображення в творах П. Гольбаха. Головну мету безпеки філософ бачив у запобіганні небезпечному розвитку подій і забезпеченні життєстверджуючих відносин між людиною, суспільством і державою. Тому для забезпечення безпеки необхідно виконання морального завдання зближення людей, перетворення їх у дійсно суспільні істоти на основі об'єктивного взаємозв'язку безпеки людини та безпеки нації в цілому [17, с. 525].

Забезпечення безпеки, на думку П. Гольбаха, припускає правильний вибір стратегії діяльності, яка має бути заснована на принципах об'єктивності, конкретності, наукових прогнозах розвитку соціальної реальності. До критеріїв безпечного існування вчений відносив стан рівноваги (рівновага влади і свободи, рівновага між усіма видами суспільної діяльності). Таким чином, П. Гольбах одним з перших у соціальній філософії спробував дати розгорнуту характеристику відповідних глобальному та національному розвитку стандартів безпечних міжнародних відносин. Стандарти без-

печних міжнародних відносин повинні будуватися на таких принципах:

- 1) неспричинення шкоди іншим націям;
- 2) дотримання справедливості, людяності, щирості;
- 3) надання допомоги знедоленим націям;
- 4) вміння поступитися частиною своїх прав в ім'я прав спільноти народів;
- 5) визнання права будь-якого суспільства на самозбереження;
- 6) обов'язок дотримуватися принципу рівноваги сил різних держав [18, с. 24].

Французькі просвітителі (Вольтер, Ж.-Ж. Руссо, Д. Дідро та ін.), які проголосили аксіомою нереальність безпечного розвитку нації без гарантій безпеки громадянина, закріпили її як світоглядну установку і конституційну вимогу в Декларації прав людини і громадянина 1789 р. і Конституції Франції 1791 р. Але введення такого механізму вирішення суперечностей «безпечного» буття мало трагічні наслідки. У результаті функціонування цього механізму з 25 млн населення країни в період з 1789 р. до 1794 р. за підозрою було заарештовано й утримувалося під вартою 500 тис. чоловік, страчені 40 тис. громадян [19, с. 88].

У той же час необхідно вказати на суперечливість державної політики Франції. З одного боку, урочисте зобов'язання французької нації не вдаватися до агресії в ім'я своєї безпеки та безпеки інших, а з іншого – так звана «революційна війна» проти Австрії і Пруссії, що поступово переросла в загарбницькі походи Наполеона. Одне з пояснень цього парадоксу надає Ж.А. Кондорсе, вказуючи на те, що деякі забобони повинні були народжуватися у кожен епоху нашого прогресу, для того щоб сильніше поширити свій руйнуючий вплив, свою владу, бо люди зберігають омані свого дитинства, своєї батьківщини, свого століття ще довгий час після засвоєння всіх істин, необхідних для руйнування цих оман [20, с. 13].

Подальший розвиток проблеми безпеки людини отримали у працях філософів німецької класичної філософії. У концепції І. Канта безпека проглядається як необхідність розробки законодавчих і виконавчих механізмів, виділення внутрішньої і зовнішньої безпеки держави і громадянського суспільства, виявлення взаємозалежності кожної держави з безпекою міжнародного співтовариства [21].

Гегель у «Філософії права» зазначає якісну визначеність поняття «загроза громадській безпеці». Завдяки загрозі громадській безпеці у людини сформувалася звичка до безпеки, яка стала її (людини) другою натурою. Згідно з Гегелем, головну роль у забезпеченні безпеки індивіда і суспільства відіграє держава [22, с. 201, 253].

На думку філософа, саме державі належить найголовніша роль гаранта безпеки людини, суспільства і самого себе, тобто інтегральної безпеки. Однак у соціально-економічній і політичній обстановці того часу не було умов для реалізації положень філософії Гегеля щодо проблем безпеки в соціальній дійсності.

Поступово безпека починає усвідомлюватися як головний початок всього життя суспільства, як чинник зовнішньої та внутрішньої політики держави. Виникає розуміння того, що не тільки від окремої людини, але й від держави залежить забезпечення особистої та громадської безпеки, попередження можливої небезпеки, що йде від стихійних лих і, безсумнівно, від інших держав [19, с. 90].

У XIX ст. з його інтенсивними темпами розвитку виробництва і споживання, розширенням торгових відносин, зростанням посягань розвинених держав на непідвладні їм території наука про безпеку не завжди була затребувана. Для більш продуктивного її дослідження необхідно було звільнитися від сторонніх впливів, так як тільки фундаментальні дослідження можуть підняти забезпечення безпеки на більш високий щабель.

З другої половини XIX ст. безпека особиста, безпека суспільства і держави не розглядалися окремо, вони взаємопов'язані і взаємозалежні. Якщо якісь об'єктивні чи суб'єктивні чинники становлять загрозу державній безпеці, то вони становлять загрозу й окремій людині як громадянину конкретної держави. У той же час потурання, недооцінка важливості безпеки людини може послужити благодатним ґрунтом для ослаблення державної безпеки.

У рамках філософії марксизму досить глибоко були проаналізовані витоки, причини, наслідки національних криз і катастроф. Значний акцент зроблено на проблемах захисту революційних завоювань. Самостійний статус у рамках марксистської теорії набуло вчення про захист соціалістичної вітчизни. Серйозний акцент зроблено на дослідженні проблем морального вдос-

коналення людини – патріота, здатного активно включитися в процес зміцнення гарантій безпеки держави. К. Маркс загрози соціалній системі та безпеки суспільства, а також джерело соціальної напруженості бачив у нерівномірному відношенні людей до матеріальних благ (правильніше, до власності). Систему безпеки вчений розглядав з позиції класових інтересів, при цьому перевагу мають інтереси правлячого класу. У зв'язку з тим, що творчість Маркса співпала з періодом найгостріших класових битв, періодом численних виступів робітничого класу, вирішення класових протиріч він бачив у встановленні диктатури пролетаріату, отже, побудова системи безпеки має бути зорієнтована на захист його класових інтересів [23].

Таким чином, аналіз філософсько-правової думки показав, що вільна і непрогнозована конкуренція між людьми, а також соціальна війна всіх проти всіх (навіть здійснювана відповідно до правових норм) не можуть автоматично вести до громадському порядку, стабільності і, найголовніше, до безпеки.

Значний внесок у розробку проблеми безпеки людини здійснив основоположник соціології О. Конт, який вважав, що економічні зв'язки самі по собі не гарантують стабільність суспільства, його безпеку, вони не можуть приборкати руйнівний вплив егоїзму і агресивності. На його думку, стійкий соціальний зв'язок припускає соціальні механізми регулювання соціальних відносин, певну єдність вірувань, переконань і соціальних почуттів. Ця обставина робить необхідним існування соціального інституту формування самосвідомості і свідомості безпеки. Роль такого інституту Конт відводить церкві. Вчений мріяв про суспільство, в якому соціальний порядок не приводить до застою, а прогрес – до революційної анархії. У концепції Конта безпека суспільства – це порядок чи статика, які порушуються внаслідок різних проявів суспільного цілого. Отже, головне завдання соціології розумілася ним як опис взаємодії законів функціонування і розвитку суспільства і вироблення оптимальної з цієї точки зору політики для безпечного функціонування суспільства [24, с. 576].

Свою точку зору на проблему безпеки людини виклав Дж. Мілль, який охарактеризував її як інтерес вищого порядку, що зобов'язує до захисту того, що необхідно для добробуту громадян даної держави. При цьому дослідник виділив в якості одного з напрямків діяльності щодо забезпечення безпеки постійний соціально-психологічний моніторинг суспільних відносин з метою вироблення правильних суспільних рішень [25].

Цієї ж точки зору дотримувався Е. Дюркгейм. Вчений вважав, що в основі загрози безпеці людини, що має головним чином моральну природу, лежить зміна характеру та змісту загальної свідомості. Швидка зміна норм і цінностей тягне за собою втрату колишньої дисципліни і порядку в суспільстві, а також погіршує соціальні відносини. Особлива роль у збереженні стабільності та відсутності загроз і небезпек належить державі та її спеціалізованим соціальним структурам. Одночасно Е. Дюркгейм побоюється появи загроз для безпеки людини з боку держави внаслідок її надмірної уваги до життєдіяльності особистості. Захистом людини від збільшеного державного контролю, на його думку, можуть служити різні соціальні групи, такі як релігійні, виробничі та ін. [26].

Таким чином, слід повністю погодитися із В.С. Плотніковим стосовно того, що в межах філософсько-правового підходу можна виділити три стадії розробки проблеми безпеки.

На першій стадії – з кінця VII ст. до н.е. до XVIII ст. – акцент робився головним чином на протистоянні посяганням на безпеку людини (тобто загрози індивідуального насильства). Поліція, суди, державна монополія на владу були покликані забезпечити безпеку життя, власності громадян. На першому місці стояло завдання забезпечення безпеки правлячої еліти.

На другій стадії – з кінця XVIII ст. до середини XIX ст. – ясніше усвідомлювалася загроза для індивіда з боку самої держави, здатного обернутися деспотією, а пізніше – тоталітарним владарюванням. Іншими словами, йшлося про забезпечення безпеки людини від владної могутності держави. Така безпека вважалася досяжною завдяки розвитку свободи і рівності. Засобами ж служили захист законом природних прав людини, в тому числі права громадян на опір, непокору незаконній реалізації державної влади, послідовне впровадження принципу поділу влади та ін.

Третя стадія – з кінця XIX ст. до початку XXI ст. – пов'язана із усвідомленням загрози людині з боку економічної нерівності та ринкових відносин. У теоретичному плані це передбачає забезпечення максимальної соціальної справедливості при розподілі благ, державного контролю за зловживаннями свободою ринку та ін. [10, с. 35].

На сучасному етапі розробки проблеми безпеки людини її зміст розширилося внаслідок того, що людство усвідомило необхідність забезпечення колективної безпеки в планетарному масштабі. Це стало реальним лише в результаті появи загроз, у першу чергу економічного, соціального та екологічного характеру, нейтралізація яких не стає важким завданням для існуючих національних і регіональних систем безпеки.

Сьогодні перед людством стоїть низка глобальних проблем, які багато в чому визначають загрози та ризики на тривалу перспективу, коли економічні, інформаційні та інші кордони стають все більш прозорими. Процес глобалізації міжнародних відносин має як позитивні, так і негативні наслідки, до яких передусім належать нові загрози і виклики.

Проблема філософських основ безпеки людства та людини набагато ширша, оскільки вона має як аксіологічні аспекти, так і онтологічні – фундаментальні питання виживання людства і самої природи нашої планети. Нові виклики зумовили появу і нового наукового напрямку – філософії безпеки, актуальність якої для нашої країни важко применшувати.

Як показав проведений філософсько-правовий аналіз, на всіх етапах розвитку людської цивілізації були і залишаються актуальними різні аспекти проблеми безпеки. Вони стосуються визначення сутності безпеки, розробки та реалізації політики стратегії забезпечення безпеки. Численні підходи до безпеки показують її складний багаторівневий характер. При цьому необхідно відзначити неоднозначність філософських позицій в підході до проблеми. Пояснення цього насамперед у тому, що безпека, її розуміння пов'язані і детерміновані світоглядними установками в поясненні світу, його походженням і розвитком.

Сучасна кримінально-правова наука об'єднала значний досвід досліджень в розробці проблеми безпеки, досягнувши певних успіхів в осмисленні приватних, включаючи прикладні, аспекти у розробці фундаментальних питань безпеки. Але незважаючи на велику кількість подібних досліджень, проблема безпеки людини має також і цілу низку невирішених завдань і прогалин законодавчого регулювання, виникнення яких є закономірним етапом розвитку будь-яких теорій, до числа котрих з повною підставою можна віднести і теорію безпеки.

Безпека належить до основних потреб людини – реалізація цієї потреби визначається рівнем розвитку держави, її економічними та культурними складовими, рівнем і якістю життя людини, яка живе в цій країні. На сторожі цієї цінності обов'язково має стояти кримінальний закон.

Усе це дає підставу стверджувати про необхідність розвитку цілісної національної концепції безпеки людини в Україні та світі.

Список використаної літератури:

1. Фельдштейн Г.С. Главные течения в истории науки уголовного права в России / Под ред. и с предисл. В. А. Томсинова. – М., 2003.
2. Хлобустов О.М., Рыкунов В.И., Павленко С.З. Права человека и интересы национальной безопасности. – М., 1999.
3. Ницше Ф. По ту сторону добра и зла. – М., 2001.
4. Платон. Диалоги / Пер. с древнегреч. – М., 2005.
5. Аристотель. Сочинения: В 4 т. / Пер. с древнегреч.; Под ред. А.И. Доватура. – Т. 4 – М., 1983.
6. Аристотель. Политика. – К., 2005.
7. Диоген Лаэртский. О жизни, учениях и изречениях знаменитых философов / Общ. ред. А.Ф. Лосева. – М., 1979.
8. Рассел Б. История западной философии: В 3-х кн. – 5-е изд. – Новосибирск, 2007.
9. Ковалев С.И. Марк Туллий Цицерон // Письма Марка Туллия Цицерона. – М. – Л., 1949. – Т. 1. – С. 387-402.
10. Плотников В.С. Социальная безопасность в транзитивном обществе: содержание и механизмы обеспечения: Автореф. дис. ... канд. социол. наук. – Новосибирск, 2004.
11. Эпиктет. Афоризмы // Римские стоики. – М., 1998.
12. Макиавелли Н. Государь. – М., 2005.
13. Бэкон Ф. Опыт для наставления нравственные и политические // Соч.: В 2-х т. – 2-е испр. и доп. изд. – М., 1977. – Т. 1.
14. Гоббс Т. Избранные произведения: В 2 т. – М., 1964. – Т. 2.
15. Локк Дж. Сочинения: В 3 т. – М., 1985. – Т. 1.
16. Спиноза Б. Богослово-политический трактат // Сочинения: В 2 т. – М., 1999. – Т. 2.
17. Гольбах П.А. Естественная политика или беседы об истинных принципах управления // Избр. произведения: В 2 т. – Т. 2. – М., 1963.
18. Смирнов В.И. Великая французская революция и современность // Мировая экономика и меж-

дународные отношения. – 1989. – № 7. – С. 23-29.

19. Павлова Н.С. Философско-социологические и исторические основания постановки проблемы безопасности в истории науки // Вестник Оренбургского гос. ун-та. – 2007. – № 7. С. 87-93.

20. Кондорсе Ж.А. Эскиз исторической картины прогресса человеческого разума. – М., 1936.

21. Кант И. Антропология с прагматической точки зрения. – М., 2002.

22. Гегель Г.В.Ф. Философия права. – М., 1990.

23. Маркс К. Немецкая идеология // К. Маркс, Ф. Энгельс. Сочинения. – 2-е изд. – М., 1975. – Т. 3.

24. Конт О. Антология мировой философии. – М., 1971. – Т. 3.

25. Милль Дж. Основы политической экономии. – М., 1980.

26. Дюркгейм Э. Социология. Ее предмет, метод, предназначение / Пер. с фр. – М., 1995.

Надійшла до редакції 26.11.2012

ПОСПОЛТАК А.І., здобувач
(Національна академія внутрішніх справ)

УДК 343.352

ЩОДО ОБ'ЄКТА КОРУПЦІЙНИХ ЗЛОЧИНІВ В ОРГАНАХ ВНУТРІШНІХ СПРАВ

У статті проведено аналіз окремих характеристик об'єкта посадових злочинів, передбачених кримінальним законодавством України, що належать до корупційних правопорушень.

я ц я ц корупційні правопорушення, корупційні злочини, об'єкт злочину, родовий об'єкт злочину, безпосередній об'єкт злочину

В статье проведен анализ отдельных характеристик объекта должностных преступлений, предусмотренных уголовным законодательством Украины, которые относятся к коррупционным правонарушениям.

я ц я ц коррупционные правонарушения, коррупционные преступления, объект преступления, родовой объект преступления, непосредственный объект преступления

This article analyzes some characteristics of the object of malfeasance by criminal legislation of Ukraine, and related to corruption.

Keywords: corruption, corruption offenses, the object of the crime, generic object of the crime, the direct object of the crime

Відповідно до ст. 19 Конституції України органи державної влади та органи місцевого самоврядування, їх посадові особи зобов'язані діяти лише на підставі, в межах повноважень та у спосіб, що передбачені Конституцією та законами України. Ці положення Конституції поширюються на всіх без винятку службових осіб, незалежно від того, чи є вони представниками законодавчої, виконавчої або судової влади, виконують свої службові обов'язки у державному апараті, в органах місцевого самоврядування або на окремих підприємствах, в установах та організаціях. Не має також значення службове становище особи (звання, ранг, чин, кваліфікаційний клас), відомча чи галузева належність органу, сфера його діяльності, характер та обсяг повноважень або форма власності, на підставі якої створені та функціонують підприємства, установи і організації. Виконання службовими особами своїх службових обов'язків на підставі, в межах і в порядку, передбачених Конституцією, законами та іншими нормативними актами, забезпечує нормальну діяльність державного апарату, а також апарату управління підприємств, установ і організацій.

Діяння, відповідальність за які встановлена в розділі XVII Особливої частини КК «Злочини у сфері службової діяльності та професійної діяльності, пов'язаної з наданням публічних послуг», можуть бути віднесені до числа так званих загальних видів корупційних злочинів, оскільки кожне з них посягає на суспільні відносини, що забезпечують нормальну службову діяльність в окремих ланках державного апарату, а також апарату управління окремих підприємств, установ та організацій незалежно від їх галузевої та відомчої належності, сфери діяльності, обсягу повноважень чи форми власності.

У той же час у КК досить багато норм, що встановлюють відповідальність за так звані

